

Een wulpse Katrijn

Poppenspel en erotiek, kun je dat verbinden met *Jan Klaassen* en de *lat* die hij vasthoudt? Let eens op de manier waarop Jan dit attribuut vastklemt, zodat het als een stijve *fallus* omhoogstaat. ‘Ach nee,’ zal men zeggen, ‘dat komt door de hand van de speler. Die moet, door het lappenlijf van de pop heen, de *stok* immers stevig kunnen vasthouden om ermee te meppen; dan krijg je vanzelf die stand.’

De knuppel van Jan Klaassen

‘De *knuppel* van Jan is een wapen; het gaat te ver om daar iets seksueels achter te zoeken.’ Zou het? Het Jan Klaassen-spel zit, zoals zo veel volksgebruiken, vol symboliek! Men kan zeggen dat én Jan én de poppenspeler én de ‘vrouwtjes’ hun publiek met vaardigheid bespelen.

Fallus en stok

Jan Klaassen stamt af van de Italiaanse *Pulcinella*, een *clownsfiguur* uit de *commedia dell'arte*. In de zestiende eeuw droegen de clowns een voorgebonden, overdreven grote fallus. Later is die verdwenen, maar er kwam een stok voor in de plaats. Ligt het voor de hand dat er, behalve geslagen, ook obscene gebaren mee werden gemaakt?

Vinger

De poppenkast was vroeger echt volkstheater voor volwassenen. Men mag aannemen dat het er niet kuis toeging. *Goethe* (schepper van de *Faust*) zag een poppenspel in Napels en schreef: ‘‘Het heeft zo’n reputatie, dat niemand zich erop beroept daar geweest te zijn ... het is alleen voor mannen.’’ Illustrator *Ad Swier* tekende in de jaren zeventig van de twintigste eeuw een wulpse *Katrijn* en een Jan Klaassenfiguur die neigen naar dubbelzinnigheid. Onze Jan weet als *handpop* zijn publiek behendig te bespelen. De rollen worden nu echter omgedraaid. Jan bekijkt het leven van twee kanten en ... nodigt met een *vinger* tot daden uit.